

БУДІВЕЛЬНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**Кафедра “Будівельні, колійні та
вантажно-розвантажувальні машини”**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до виконання практичних занять
та самостійних робіт з дисципліни**

***“ПІДЙОМНО-ТРАНСПОРТНІ ТА
ВАНТАЖНО-РОЗВАНТАЖУВАЛЬНІ МАШИНИ”***

Харків 2011

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри “Будівельні, колійні та вантажно-розвантажувальні машини 11 листопада 2009 р., протокол № 3.

Дані методичні вказівки призначені для студентів спеціальності 7.090214 “Підйомно-транспортні, будівельні, дорожні, меліоративні машини і устаткування” всіх форм навчання.

У методичних вказівках надається методика розрахунку механізмів та окремих елементів, що застосовуються у підйомно-транспортних машинах або у технологіях роботи з їх використанням.

Укладачі:

доценти А.В. Євтушенко,

А.В. Погребняк,

старш. викл. В.М. Орел

Рецензент

доц. В.М. Гончаров

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять
та самостійних робіт з дисципліни

*“ПІДЙОМНО-ТРАНСПОРТНІ ТА
ВАНТАЖНО-РОЗВАНТАЖУВАЛЬНІ МАШИНИ”*

Відповідальний за випуск Євтушенко А.В.

Редактор Еткало О.О.

Підписано до друку 24.11.09 р.

Формат паперу 60x84 1/16 . Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 0,75. Тираж 150. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту
61050, Харків - 50, майдан Фейербаха, 7

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Кафедра “Будівельні, колійні та
вантажно-розвантажувальні машини”

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних занять
та самостійних робіт
з дисципліни “Підйомно-транспортні та вантажно-
розвантажувальні машини”
для студентів спеціальності 7.090214
усіх форм навчання

Харків – 2009

Методичні вказівки розглянуті і рекомендовані до друку на засіданні кафедри БКВРМ 11 листопада 2009 р., протокол № 3.

Дані методичні вказівки призначені для студентів спеціальності 7.090214 “Підйомно-транспортні, будівельні, дорожні, меліоративні машини і устаткування” всіх форм навчання.

У методичних вказівках надається методика розрахунку механізмів та окремих елементів, що застосовуються у підйомно-транспортних машинах або у технологіях роботи з їх використанням.

Укладачі:

доценти А.В. Євтушенко,

А.В. Погребняк,

ст.викладач В.М. Орел

Рецензент

доц. В.М. Гончаров

ЗМІСТ

Завдання 1	4
Завдання 2	8
Завдання 3	11
Завдання 4	14
Завдання 5	16
Завдання 6	19
Список літератури	22

Завдання 1

Визначити опір пересуванню й потужність механізму пересування електроталі (рисунок 1). Робота в закритому приміщенні, шлях горизонтальний. Розрахункові дані надано у таблиці 1.

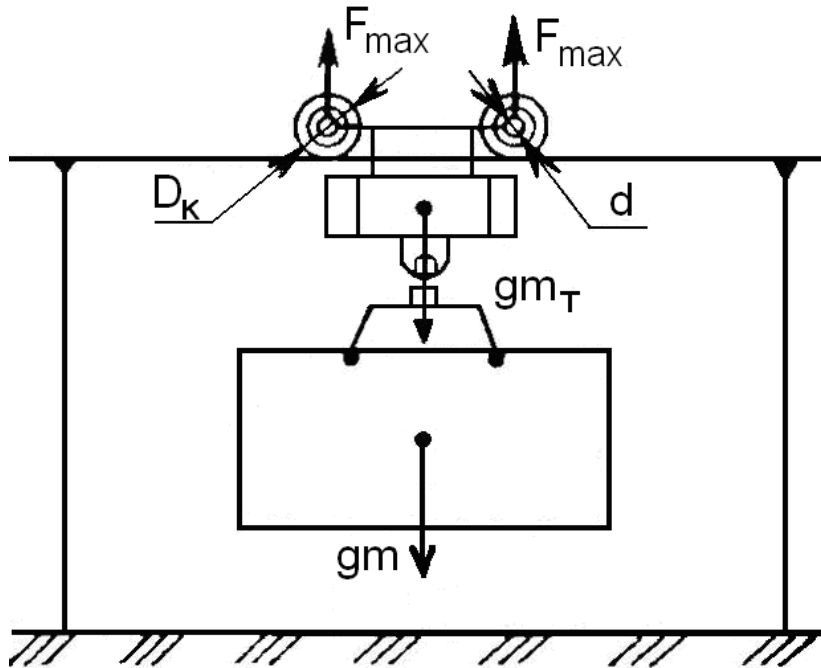

Рисунок 1 - Схема до розрахунку потужності механізму пересування електроталі

При симетричному розташуванні коліс ($Z_k=4$) щодо осі підвісу навантаження на колесо F_{max} , Н,

$$F_{max} = \frac{g(m + m_T)}{Z_k},$$

де m – вантажопідйомність, кг (таблиця 1);
 m_T – власна маса електроталі, кг (таблиця 1);
 Z_k – кількість коліс, $Z_k=4$.

Діаметр колеса D_k , мм,

$$D_k = \frac{k_v \cdot F_{max}}{b[p]},$$

де k_v – коефіцієнт впливу швидкості;

b – ширина колеса, $b = 30$ мм;
 $[p]$ – допустимий тиск, $[p] = 3$ МПа;
 F_{max} – навантаження на колесо, Н.

Отриманий результат (діаметр колеса D_k) потрібно округлити до цілого числа.

Коефіцієнт впливу швидкості k_v

$$k_v = 1 + 0,2v,$$

де v – швидкість пересування електроталі, м/с (таблиця 1).

Опір пересуванню електроталі F , Н,

$$F = (m + m_T)g \left(\frac{2\mu + fd}{D_k} \right) k_p,$$

де μ – коефіцієнт тертя кочення колеса, мм (таблиця 1);
 f – коефіцієнт опору підшипників кочення (таблиця 1);
 k_p – коефіцієнт, що враховує опір тертя реборд коліс і торців втулок, $k_p = 2$;
 d – діаметр підшипника, мм. Приймаємо $d \approx 0,25 D_k$.

Потужність при сталому русі P , кВт,

$$P = \frac{F \cdot v}{\eta},$$

де η – загальний ККД механізму пересування електроталі, $\eta = 0,9$;
 v – швидкість пересування електроталі, м/с (таблиця 1);
 F – опір пересуванню електроталі, Н.

Після визначення потужності потрібно вибрати електродвигун з [1], вказавши його тип, потужність, кВт, і частоту обертів, хв^{-1} .

Після вибору електродвигуна визначаємо його номінальний момент T_n , Нм,

$$T_n = \frac{30P}{\pi \cdot n},$$

де P – потужність вибраного електродвигуна, кВт;
 n – частота обертів вибраного електродвигуна, хв⁻¹.

Нормальна робота механізму пересування електроталі без буксування забезпечується якщо виконується умова

$$\frac{(m + m_T)g \cdot f_k}{Z_k} > \frac{F}{Z_B},$$

де Z_B – кількість ведучих коліс, $Z_B=2$;
 f_k – коефіцієнт тертя колеса по рейці, $f_k=0,16$.

Визначаємо час гальмування t_T , с,

$$t_T = \frac{(m + m_T) \cdot v}{F_{max} \left[f_k \cdot Z_B + \frac{2\mu + fd}{D_k} (Z_k - Z_B) \right]},$$

де m – вантажопідйомність, кг (таблиця 1);
 m_T – власна маса електроталі, кг (таблиця 1);
 Z_k – кількість коліс, $Z_k=4$;
 v – швидкість пересування електроталі, м/с (таблиця 1);
 F_{max} – навантаження на колесо, Н;
 μ – коефіцієнт тертя кочення колеса, мм (таблиця 1);
 f – коефіцієнт опору підшипників кочення (таблиця 1);
 D_k – діаметр колеса, мм;
 d – діаметр підшипника, мм.

Визначаємо прискорення a , м/с²,

$$a = v/t_T.$$

Діапазон припустимих значень прискорення знаходиться у межах: 0,4...1 м/с².

Передаточне число механізму привода пересування u

$$u = n/n_k = \frac{\pi \cdot D_k \cdot n}{60 \cdot v}.$$

Після визначення передаточного числа механізму привода пересування електроталі потрібно вибрати редуктор згідно з

рекомендаціями [2, 3] і додатками [1], а також записати тип редуктора, кількість ступенів, його передаточне число та на яку потужність він розрахований. Зробити висновок відносно вибраного двигуна й редуктора.

Таблиця 1 – Розрахункові дані

Варіант	V, м/с	m, кг	m _r , кг	μ, мм	f
1	2	3	4	5	6
1	0,4	3500	1000	0,4	0,02
2	0,32	3000	900	0,35	0,025
3	0,35	3200	950	0,32	0,018
4	0,45	3300	980	0,38	0,022
5	0,38	3400	850	0,33	0,024
6	0,30	3100	800	0,34	0,021
7	0,31	3600	900	0,35	0,023
8	0,4	3400	950	0,33	0,022
9	0,32	3500	850	0,4	0,024
10	0,35	3000	800	0,35	0,02
11	0,45	3200	900	0,32	0,025
12	0,38	3300	1000	0,38	0,018
13	0,30	3400	900	0,33	0,022
14	0,31	3100	950	0,34	0,024
15	0,4	3600	980	0,35	0,021
16	0,32	3300	850	0,33	0,023
17	0,35	3500	800	0,4	0,022
18	0,45	3000	900	0,35	0,024
19	0,38	3200	980	0,32	0,02
20	0,30	3300	850	0,38	0,025
21	0,31	3400	1000	0,33	0,018
22	0,4	3100	900	0,34	0,022
23	0,32	3600	950	0,35	0,024
24	0,35	3500	980	0,32	0,021
25	0,45	3000	850	0,38	0,023
26	0,38	3200	800	0,33	0,023
27	0,30	3300	900	0,34	0,022

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
28	0,31	3400	850	0,35	0,024
29	0,38	3100	800	0,33	0,02
30	0,30	3600	900	0,32	0,025

Завдання 2

Визначити потужність електротягача для переміщення візка з вантажем (рисунок 2). Робота в закритому приміщенні, шлях горизонтальний. Розрахункові дані надано у таблиці 2.

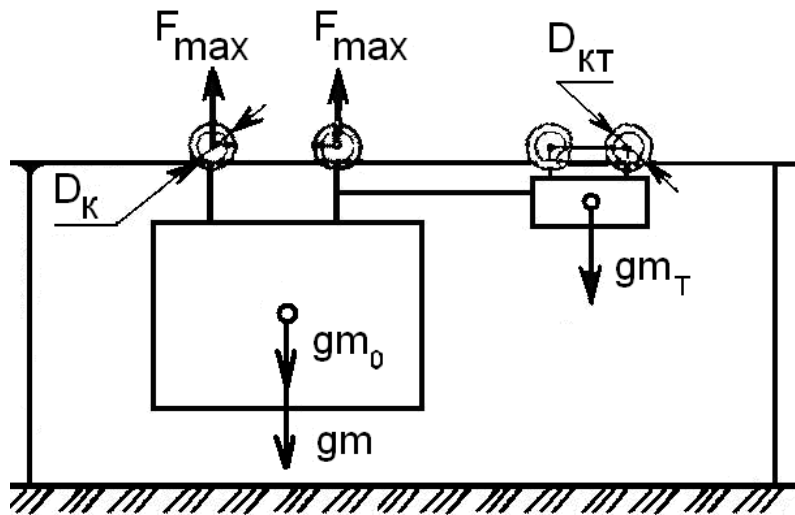

Рисунок 2 – Схема до розрахунку потужності електротягача

Виконаємо перевірку за тиском, що припадає на одне колесо P , МПа,

$$P = \frac{F_{max} \cdot k_v}{b \cdot D_k} \leq [p],$$

де F_{max} – навантаження на колесо, Н;
 k_v – коефіцієнт впливу швидкості;
 b – ширина колеса, $b = 30$ мм;
 D_k – діаметр колеса, мм (таблиця 2);
 $[p]$ – допустимий тиск, $[p] = 2$ МПа (для коліс з чавуну).

Коефіцієнт впливу швидкості k_v
 $k_v = 1 + 0,2v$,

де v – швидкість пересування візка, м/с (таблиця 2).

Навантаження на одне колесо візка F_{max} , Н,

$$F_{max} = \frac{g(m + m_o)}{Z_k},$$

де Z_k – кількість коліс, $Z_k = 4$.

Визначаємо опір перекочуванню (окружне зусилля на ведучих колесах тягача) при рушанні з місця й однакових діаметрах коліс візка тягача $D_k = D_{kT}$

$$F_t = (m + m_T + m_o) \left(g \frac{2\mu + fd}{D_k} + \frac{v}{t_{II}} \right),$$

де m – вантажопідйомність візка, кг (таблиця 2);
 m_T – власна маса тягача, кг (таблиця 2);
 m_o – власна маса візка, кг (таблиця 2);
 D_k – діаметр колеса, мм (таблиця 2);
 d – діаметр підшипника, мм. Приймаємо $d \approx 0,25 D_k$;
 μ – коефіцієнт тертя кочення колеса, $\mu = 0,4$ мм;
 f – коефіцієнт опору підшипників кочення, $f = 0,02$;
 v – швидкість пересування візка, м/с (таблиця 2);
 t_{II} – час пуску, с. Приймаємо $t_{II} = 2$ с.

Після отримання результату зробіть висновок: яким чином можна знизити опір перекочуванню.

Визначаємо частоту обертання колеса n_k , хв^{-1} ,

$$n_k = \frac{60 \cdot v}{\pi \cdot D_k},$$

де D_k – діаметр колеса, м (таблиця 2);
 v – швидкість пересування візка, м/с (таблиця 2).

Визначаємо потужність при рушанні з місця P , кВт,

$$P = \frac{T \cdot \omega}{\eta} = F_t \frac{D_k}{2} \cdot \frac{\pi \cdot n_k}{30\eta},$$

де D_k – діаметр колеса, м (таблиця 2);
 n_k – частота обертання колеса, хв^{-1} ;
 F_t – опір перекочуванню, Н;

η – ККД механізму пересування, $\eta=0,9$.

Після визначення потужності P , кВт, потрібно вибрати електродвигун з [1], вказавши його тип, потужність, кВт, і частоту обертів, хв^{-1} .

Визначаємо передаточне число механізму привода пересування u від електродвигуна до ведучого колеса

$$u = n / n_k,$$

де n – частота обертання ротора електродвигуна, який було вибрано, хв^{-1} ;

n_k – частота обертання колеса, хв^{-1} .

Після визначення передаточного числа механізму привода пересування потрібно вибрати редуктор згідно з рекомендаціями [2, 3] і додатками [1], а також записати тип редуктора, кількість ступенів, його передаточне число та на яку потужність він розрахований. Зробити висновок відносно вибраного двигуна й редуктора.

Найменшу масу тягача $m_{T.min}$, кг, визначають із умов рушання з місця без буксування за співвідношенням

$$F_t < f_k \frac{Z_k}{Z_B} g m_{T.min}.$$

Звідки

$$m_{T.min} = \frac{Z_B \cdot F_t}{f_k \cdot Z_k \cdot g},$$

де f_k – коефіцієнт тертя колеса по рейці, $f_k=0,12$;

Z_k – кількість коліс тягача, $Z_k=4$. ($Z_k = Z_B$).

Після визначення маси тягача $m_{T.min}$, кг, зробити висновок про надійність забезпечення зчеплення колеса з рейкою.

Таблиця 2 – Розрахункові дані

Варіант	V, м/с	m, кг	m _T , кг	m _o , кг	D _k , мм
1	0,80	500	600	200	160
2	0,85	550	550	250	150
3	0,75	600	500	300	140
4	0,70	650	650	150	160
5	0,65	700	400	350	150
6	0,90	450	500	400	140

7	0,80	600	550	150	160
8	0,85	500	550	250	150
9	0,75	450	600	200	140
10	0,70	500	500	250	160
11	0,65	550	550	300	150
12	0,90	600	550	200	140
13	0,80	650	600	250	160
14	0,85	700	500	200	150
15	0,75	450	600	150	140
16	0,80	600	550	200	160
17	0,85	500	500	200	150
16	0,80	600	550	200	160
17	0,85	500	500	200	150
18	0,75	450	650	250	140
19	0,70	500	400	300	160
20	0,65	550	500	150	150
21	0,90	600	550	350	140
22	0,80	650	550	400	160
23	0,85	700	600	150	150
24	0,75	450	550	250	140
25	0,70	600	500	200	160
26	0,65	500	650	250	150
27	0,90	450	400	300	140
28	0,80	550	500	150	160
29	0,85	600	550	350	150
30	0,75	650	600	400	140

Завдання 3

Визначити опір повороту крана й необхідну для цього потужність (рисунок 3). Розрахункові дані надано у таблиці 3. Робота в закритому приміщенні.

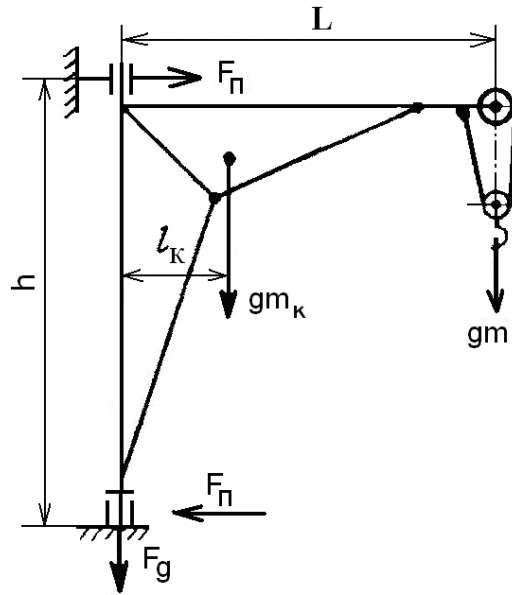

Рисунок 3 – Схема до розрахунку опору повороту крана

Визначаємо сумарне навантаження на п'яту F_g , Н (рисунок 3)

$$F_g = (m + m_k)g ,$$

де m – вантажопідйомність, кг (таблиця 3);
 m_k – маса крана, кг. Приймаємо $m_k = 0,7 m$.

Визначаємо реакцію на опорах крана $F_{П}$, Н, (рисунок 3)

$$F_{П} = g(m \cdot L + m_k \cdot l_k)h ,$$

де L – виліт, м (таблиця 3);
 l_k – відстань центра ваги до осі повороту, м. Приймаємо $l_k = 0,3 L$;
 h – відстань між опорами, м (таблиця 3).

Визначаємо частоту обертання крана n , хв⁻¹,

$$n = \frac{60 \cdot v}{2\pi \cdot L} ,$$

де v – швидкість повороту, м/с (таблиця 3).

Визначаємо момент опору повороту $T_{П}$, Нм, за формулою

$$T_{\Pi} = T_f + T_{ik} = f_{\Pi}(2F_{\Pi} \cdot r_u + F_g \cdot r_{\Pi}) + (m \cdot L^2 + m_k \cdot l_k^2) \frac{\pi \cdot n}{30 \cdot t_{\Pi}},$$

де f_{Π} – коефіцієнт опору повороту на опорах кочення, $f_{\Pi}=0,02$;
 r_{Π} – радіус п'яти, $r_{\Pi}=0,05$ м;
 r_u – радіус цапфи, $r_u=0,05$ м;
 t_{Π} – час розбігу крана, $t_{\Pi}=3$ с.

Визначаємо потужність повороту крана P , Вт,

$$P = \frac{T_{\Pi} \cdot \omega}{\eta} = \frac{T_{\Pi} \cdot \pi \cdot n}{30\eta},$$

де η – ККД механізму повороту, $\eta=0,8$.

Після визначення потужності P , кВт, потрібно вибрати електродвигун з [1], вказати тип, потужність, кВт, і частоту обертів, хв^{-1} .

Таблиця 3 – Розрахункові дані

Варіант	V, м/с	m, кг	L, м	h, м
1	0,5	3000	4	3
2	0,55	2500	4,5	2,5
3	0,6	2000	5	3,5
4	0,45	3500	3,5	4
5	0,65	1500	5,5	4,5
6	0,7	1000	6	3,2
7	0,45	3000	4	3,1
8	0,5	2500	4,5	3
9	0,55	2000	5	3
10	0,4	3500	3,5	2,5
11	0,5	1500	5,5	3,5
12	0,55	1000	6	4
13	0,6	3000	4	4,5
14	0,45	2500	4,5	3,2
15	0,65	2000	5	3,1
16	0,7	3500	3,5	3
17	0,45	1500	5,5	3
18	0,5	1000	6	2,5

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5
19	0,55	3000	4	3,5
20	0,4	2500	4,5	4
21	0,5	2000	5	4,5
22	0,55	3500	3,5	3,2
23	0,6	1500	5,5	3,1
24	0,45	1000	6	3
25	0,65	3000	4	3,2
26	0,7	2500	4,5	3,1
27	0,45	2000	5	3
28	0,5	3500	3,5	3
29	0,55	1500	5,5	2,5
30	0,4	1000	6	3,5

Завдання 4

Визначити основні параметри гвинтового транспортера (рисунок 4). Розрахункові дані надано у таблиці 4. Приймаємо: гвинт суцільний, однозаходний; співвідношення кроку до діаметра $k=l_p / D=0,8$.

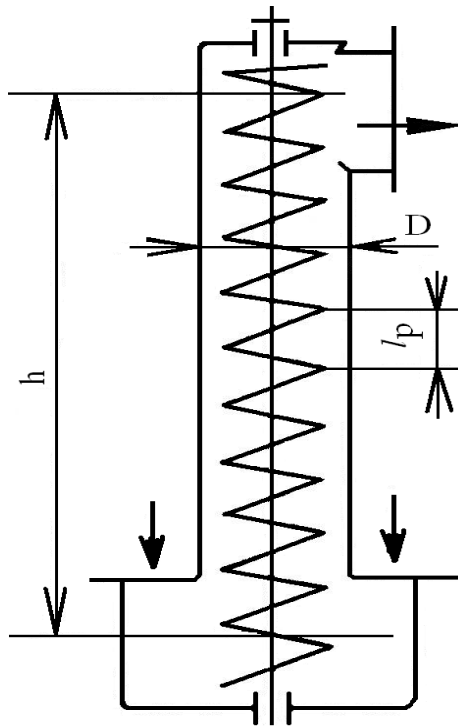

Рисунок 4 – Схема для визначення основних параметрів гвинтового транспортера

Визначаємо діаметр гвинта D , м,

$$D = \sqrt[3]{\frac{8 \cdot Q}{k_{II} \cdot k \cdot \omega \cdot \rho}}$$

- де Q – продуктивність, кг/с (таблиця 4);
 k_{II} – коефіцієнт продуктивності (таблиця 4);
 ρ – щільність вантажу, кг/м³ (таблиця 4);
 k – коефіцієнт співвідношення кроку до діаметра, $k=0,8$.
 ω – кутова швидкість, рад⁻¹ (користуючись таблицею 4, визначити ω).

Після отримання значення діаметра D , мм, приймаємо відповідно до ГОСТ 23976-80 (100, 120, 150, 200, 250, 300, 400, 500, 600 мм) діаметр гвинта й знаходимо крок гвинта за формулою

$$l_p = k D,$$

- де D – діаметр гвинта, мм (прийнятий згідно з ГОСТ 23976-88).
Орієнтовно потужність електродвигуна P , кВт,

$$P = k_n \cdot k_{IIp} \cdot k_\beta \cdot g \cdot Q \cdot h \cdot k_o / \eta,$$

- де k_n – коефіцієнт, що враховує інерцію при запуску, $k_n=1,1$;
 k_{IIp} – коефіцієнт опору від переміщення вантажу, $k_{IIp}=1,2$;
 k_β – коефіцієнт, що враховує вплив кута нахилу (при вертикальному транспортуванні), $k_\beta=3$;
 k_o – коефіцієнт опору переміщенню, $k_o=2$;
 h – висота переміщення вантажу, м (таблиця 4);
 η – ККД механізму привода (таблиця 4).

Після визначення потужності P , кВт, потрібно вибрати електродвигун з [1], вказати тип, потужність, кВт, і частоту обертів, хв⁻¹.

Примітка – При користуванні таблицею 4 звертайте увагу на розмірність даних у ній та в тексті завдання.

Таблиця 4 – Розрахункові дані

Варіант	Q, т/год	h, м	k _n	ρ, кг/м ³	n, хв ⁻¹	η

1	40	4,0	0,4	630	500	0,98
2	45	4,5	0,41	650	550	0,9
3	50	5,0	0,42	620	600	0,8
4	55	5,5	0,43	640	450	0,85
5	60	3,5	0,39	610	530	0,87
6	57	4,0	0,44	600	540	0,95
7	40	4,5	0,42	620	500	0,8
8	45	5,0	0,4	640	550	0,85
9	50	5,5	0,41	610	600	0,98
10	55	3,5	0,42	630	450	0,9
11	60	4,0	0,43	650	530	0,8
12	57	4,5	0,39	620	540	0,85
13	40	5,0	0,44	640	450	0,87
14	45	5,5	0,43	610	500	0,95
15	50	3,5	0,39	600	550	0,95
16	55	4,0	0,4	620	600	0,8
17	60	4,5	0,41	640	450	0,98
18	57	5,0	0,42	630	530	0,9
19	40	5,5	0,43	650	540	0,8
20	45	3,5	0,39	620	530	0,85
21	50	4,0	0,44	640	540	0,87
22	55	4,5	0,42	610	500	0,95
23	60	5,0	0,4	600	550	0,8
24	57	5,5	0,41	620	600	0,98
25	40	3,5	0,42	630	450	0,9
26	45	4,5	0,43	650	530	0,8
27	50	4,0	0,39	620	540	0,85
28	55	4,5	0,44	640	600	0,87
29	60	5,0	0,42	610	450	0,95
30	57	5,5	0,43	600	530	0,85

Завдання 5

Перевірити стійкість грейферного навантажувача (рисунок 5). Розрахункові дані надано у таблиці 5. Точка N – центр тяжіння трактора (грейферного навантажувача); точка H – центр тяжіння робочого обладнання; лінія MD – довжина проекції відвалу; точки A, C – місця розташування виносних опор.

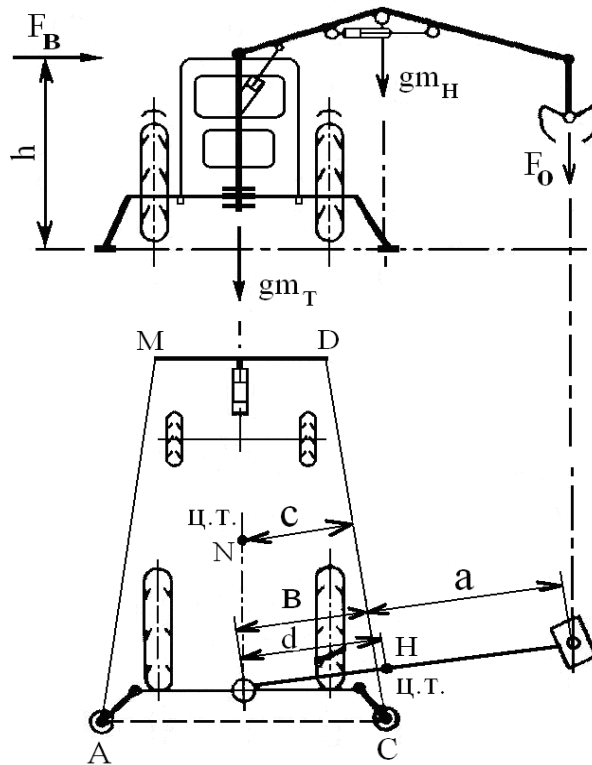

Рисунок 5 – Схема до перевірки стійкості навантажувача

Найменша стійкість навантажувача буде при розташуванні стріли перпендикулярно лінії можливого перекидання.

Визначаємо коефіцієнт вантажної стійкості κ_T грейферного навантажувача

$$\kappa_T = (M_T - M_H - M_B) / M_G ,$$

- де M_G – момент від маси трактора, Нм;
 M_B – момент від вітрового навантаження, Нм;
 M_T – момент від вантажу, Нм;
 M_H – момент від робочого обладнання, Нм. Дія інерційних сил врахований в моменті від вантажу.

Визначаємо момент від маси трактора M_G , Нм,

$$M_T = c \cdot g \cdot m_T,$$

- де c – плече моменту, м (таблиця 5);
 m_T – маса трактора, $m_T = 6000$ кг.

Визначаємо момент від вітрового навантаження M_B , Нм,

$$M_B = h \cdot F_B = h p A,$$

де h – плече моменту, $h = 1,5$ м;

F_B – сила дії вітру, Н;

p – питомий тиск вітру, $p = 150$ Па;

A – підвітряна площа, м². Підвітряна площа враховує площу трактора і вантажу (таблиця 5).

Далі потрібно визначити моменти відносно лінії перекидання від вантажу F_o й робочого обладнання gm_H згідно з даними у таблиці 5. Потім визначити величину k_T і зробити висновок виходячи з того, що значення коефіцієнта вантажної стійкості k_T повинно бути не менш ніж 1,15.

Таблиця 5 – Розрахункові дані

Варіант	m_H , кг	a , м	b , м	c , м	d , м	F_o , кН	A , м ²
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1600	1,9	1,2	1,2	1,3	14	2
2	1500	1,4	1,2	1,1	1,3	14,5	2,1
3	1550	1,5	1,1	1,0	1,2	15	2,2
4	1700	1,6	1,3	1,1	1,4	15,5	2,3
5	1800	1,7	1,4	1,2	1,5	16	2,4
6	1900	1,8	1,3	1,3	1,4	16,5	2,5
7	1600	1,9	1,2	1,1	1,3	17,0	2,6
8	1500	2,0	1,2	1,0	1,4	14	2,7
9	1550	2,1	1,1	1,1	1,3	14,5	2
10	1700	1,9	1,3	1,2	1,4	15	2,1
11	1800	1,4	1,4	1,2	1,5	15,5	2,2
12	1900	1,5	1,3	1,1	1,4	16	2,3
13	1600	1,6	1,2	1,2	1,4	16,5	2,4
14	1500	1,7	1,2	1,1	1,3	17,0	2,5
15	1550	1,8	1,1	1,0	1,3	14	2
16	1700	1,9	1,3	1,2	1,4	14,5	2,1
17	1800	2,0	1,4	1,2	1,5	15	2,2
18	1900	2,1	1,3	1,3	1,4	15,5	2,3
19	1600	1,9	1,2	1,2	1,3	16	2,4
20	1500	1,4	1,2	1,1	1,4	16,5	2,5
21	1550	1,5	1,1	1,0	1,2	17,0	2,6
22	1700	1,6	1,3	1,0	1,4	14	2,7
23	1800	1,7	1,4	1,2	1,5	14,5	2

Продовження таблиці 5

1	2	3	4	5	6	7	8
24	1900	1,8	1,3	1,1	1,4	15	2,1
25	1600	1,9	1,2	1,2	1,4	15,5	2,2
26	1500	2,0	1,2	1,1	1,4	16	2,3
27	1550	2,1	1,1	1,0	1,3	16,5	2,4
28	1700	1,5	1,3	1,1	1,4	14	2,5
29	1800	16	1,4	1,2	1,4	14,5	2,6
30	1900	1,7	1,3	1,3	1,4	15	2,7

Завдання 6

Вибрати й перевірити працездатність гальма (рисунок 6) для механізму підйому (рисунок 7) за даними таблиці 6. Визначаємо статичний момент T_c , Нм, на валу електродвигуна, на якому встановлюють гальмо

$$T_c = \frac{m \cdot g \cdot D_6 \cdot \eta}{2u_{II} \cdot u},$$

де m – вантажопідйомність, кг (таблиця 6);
 D_6 – діаметр барабана, м (таблиця 6);
 η – ККД механізму (таблиця 6);
 u – передаточне відношення механізму (таблиця 6);
 u_{II} – кратність поліспасти (потрібно визначити користуючись рисунком 7).

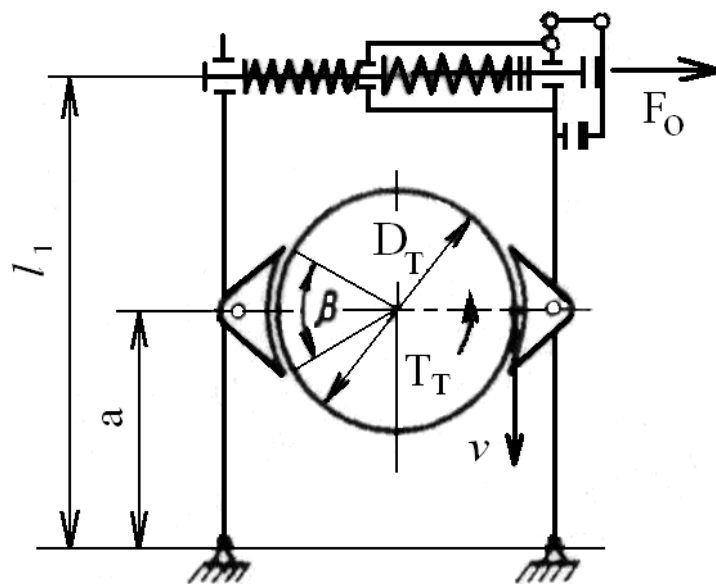

Рисунок 6 – Схема до розрахунку гальма механізму підйому

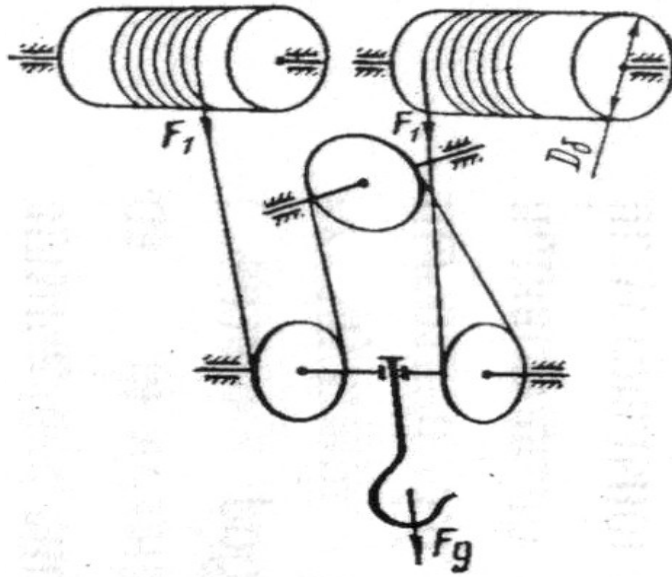

Рисунок 7 – Схема механізму підйому

Визначаємо гальмівний момент T_T , Нм, для середнього режиму роботи

$$T_T = k_T \cdot T_C,$$

де k_T – коефіцієнт запасу, $k_T = 1,8$.

Користуючись довідковим матеріалом [1] потрібно вибрати колодкове гальмо та вказати: типорозмір гальма, найбільший гальмівний момент $[T_T]$, Нм, діаметр гальмівного шківa D_T , м, тип електромагніта (якщо замикання здійснюється за допомогою електромагніта) та розміри, що відповідають позначенням на рисунку 6, а саме: a (плече дії пружини), l_1 (довжина важеля). Приймаємо кут обхвату шківa колодкою $\beta = 70^\circ$.

Прийнявши коефіцієнт тертя вальцованої азбестової стрічки по сталі $f = 0,4$, визначаємо зусилля основної пружини F_o , Н,

$$F_o = \frac{T_T \cdot a}{f \cdot D_T \cdot l_1 \cdot \eta_T},$$

де η_T – ККД гальма, $\eta_T = 0,9$;
 D_T – діаметр гальмівного шківa, м.

Працездатність і довговічність гальм перевіряють:

а) за тиском p , МПа, між колодкою й шківом

$$p = \frac{T_T}{f \cdot D_T \cdot b \cdot s \cdot \eta_T},$$

де η_T – ККД гальма, $\eta_T = 0,9$;

T_T – гальмівний момент для середнього режиму роботи, Нм;

f – коефіцієнт тертя, $f = 0,4$;

D_T – діаметр гальмівного шківа, м;

b – ширина колодки, м. Приймаємо $b \approx 0,2 \cdot D_T$;

s – дуга обхвату шківа колодкою, м. Приймаємо $s \approx \pi \cdot D_T \cdot \beta / 360$;

б) за нагріванням і зношуванням при n , хв⁻¹ (таблиця 6)

$$p \cdot v = p \cdot \pi \cdot D_T \cdot n / 60.$$

Для колодкових гальм прийнятно $[pv] = 2,5 \dots 5$ МПа*м/с.

За результатами перевірок «а» і «б» зробити висновок.

Таблиця 6 – Розрахункові дані

Варіант	m, кг	D _б , м	η	u	n, хв ⁻¹
1	2	3	4	5	6
1	3500	0,175	0,76	16,4	890
2	3200	0,180	0,75	15	910
3	3000	0,185	0,74	11,1	900
4	2800	0,190	0,73	13,9	915
5	4000	0,195	0,72	9,53	920
6	5000	0,200	0,77	13,4	935
7	4500	0,175	0,78	10,7	950
8	6300	0,180	0,79	14,5	955
9	2250	0,185	0,80	13	965
10	2500	0,190	0,70	14	870
11	3600	0,195	0,76	16,2	975

Продовження таблиці 6

1	2	3	4	5	6

12	7100	0,200	0,75	18,5	980
13	3500	0,175	0,74	12,5	985
14	3200	0,180	0,73	14,2	890
15	3000	0,185	0,72	16,8	910
16	2800	0,190	0,77	16,4	900
17	4000	0,195	0,78	15	915
18	5000	0,200	0,79	11,1	920
19	4500	0,175	0,80	13,9	935
20	6300	0,180	0,70	9,53	950
21	2250	0,185	0,76	13,4	975
22	2500	0,190	0,75	10,7	980
23	2250	0,195	0,74	14,5	985
24	2500	0,200	0,73	13	890
25	3600	0,175	0,72	14	910
26	7100	0,180	0,77	16,2	900
27	3500	0,185	0,78	18,5	915
28	3200	0,190	0,79	12,5	920
29	3000	0,195	0,80	14,2	935
30	2800	0,200	0,70	16,8	950

СПИСОК ЛИТЕРАТУРИ

1 Кузьмин А.В., Марон Ф.Л. Справочник по расчетам механизмов подъемно-транспортных машин. – Минск: Вышэйша шк., 1983. – 350 с.

2 Правила устройства и безопасной эксплуатации грузоподъемных кранов. Государственный нормативный акт об охране труда ДНАОП № 0-1.03-93. – К., 1994. – 268 с.

3 Иванченко Ф.К. Конструкция и расчет подъемно-транспортных машин. - 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Вища шк. Головное изд-во, 1988. – 424 с.

4 Александров М.П. Грузоподъемные машины: Учеб. для вузов. – М.: Высш. шк., 2000. – 552 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних занять
з дисципліни “Підйомно-транспортні та вантажно-
розвантажувальні машини”
для студентів спеціальності 7.090214
усіх форм навчання

Відповідальний за випуск Євтушенко А.В.

Редактор

Підписано до друку _____

Формат паперу 60*84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк. арк.

Обл.-вид. акр.

Замовлення №

.Тираж 150 .Ціна

Видавництво УкрДАЗТ, свідоцтво ДК №112 від 06.07.2000р.

Друкарня УкрДАЗТу,

61050, Харків – 50, пл. Фейербаха, 7